

היום נלמד בעזרת ה':

סנהדרין דף מד

"חטא ישראל": לא כתוב 'חטא העם' אלא 'חטא ישראל' ללמד שאפילו שיהודי חוטא עדיין שם 'ישראל' עליו.

היינו דאמרי אינשי אסא דקאי בני חילפי: זהו הפתגם שאומרים אנשים - הדס שעומד בין הקוצים, 'הדס' שמו והדס קוראים לו.

"וגם עברו את בריתי אשר צויתי אותם גם לקחו מן החרם גם גנבו גם כחשו גם שמו בכליהם", אמר ר' אילעא משום ר' יהודה בר מספרתא מלמד שעבר עכן על חמשה חומשי תורה שנאמר חמשה 'גם': חמש פעמים כתוב 'גם' בפסוק הזה בפרשת עכן.

ואמר רבי אילעא משום רבי יהודה בר מספרתא עכן מושך בערלתו היה: משך את העור של האבר שלו כדי שיראה כאילו הוא לא מהול.

קושיא: פשיטא: הרי רבי אילעא בעצמו אמר שהוא עבר על כל התורה! תירוץ: מהו דתימא במצוה גופיה לא פקר קמ"ל: היה מקום לחשוב שהוא לא התפקד עד כדי לבטל מצוה שבגופו (רש"ש).

"וכי עשה נבלה בישראל" א"ר אבא בר זבדא מלמד שבעל עכן נערה המאורסה וכו': לומדים זאת מהמילה 'נבלה' שנאמרה בעכן ובבועל נערה מאורסת. **קושיא:** פשיטא! תירוץ: מהו דתימא כולי האי לא פקר נפשיה קמ"ל: כי העושה עבירה זו אינו רק רע לשמיים, אלא גם רע לבריות משום שהוא אוסר את הנערה על בעלה ומבייש את משפחתה.

רבינא אמר דיניה כנערה המאורסה דבסקילה: המילה 'נבלה' לא באה ללמד שהוא בעל נערה המאורסה, אלא שדינו בסקילה כמו דינו של בועל נערה המאורסה (יד רמה).

אמר ליה ריש גלותא לרב הונא כתיב ויקח יהושע וכו': **"וַיִּקַּח יְהוֹשֻׁעַ אֶת עֶכָן בֶּן זָרַח וְאֶת הַכֹּהֵן וְאֶת הָאֲדָרֶת וְאֶת לְשׁוֹן הַזָּהָב וְאֶת כְּנָיו וְאֶת בְּנֵיתָיו וְאֶת שׁוֹרוֹ וְאֶת**

חמרו ואת צאנו ואת אהלו ואת כל אשר לו וכל ישראל עמו ועלו אתם עמק עכור :
 ויאמר יהושע מה עכרתנו ועכרך יהוה ביום הזה וירגמו אתו כל ישראל אכן וישרפו
 אתם באש ויסקלו אתם באבנים". ובפשטות הרגו את בניו ובנותיו. והשאלה היא אם
 הוא חטא בניו ובנותיו מה חטאו?

אמר ליה וליטעמין אם הוא חטא כל ישראל מה חטאו? דכתיב "וכל ישראל
 עמו": בפסוק שם. אלא הסיבה שהוא לקח את כל ישראל עימו היתה כדי 'לרדזותן'
 = לזעזע אותם, שיראו את העונש שלו ויזהרו לא למעול בחרם. ואם כן זו גם הסיבה
 שלקח את בניו ובנותיו.

"וישרפו אותם באש ויסקלו אותם באבנים" בתרתי? וכי נתנו להם שני עונשים גם
 של שריפה וגם של סקילה? אמר רבינא הראוי לשריפה לשריפה הראוי לסקילה
 לסקילה: כסף וזהב ובגדים בשריפה, והבהמות בסקילה. (וכל זה עשו משום קנס
 כדי לזעזע את העם).

וארא בשלל אדרת שנער וכו': כך סיפר עכן "וארא בשלל אדרת שנער אחת טובה,
 ומאתים שקלים כסף, ולשון זהב אחד חמשים שקלים משקלו. ואחמדם ואקחם,
 והנם טמונים בארץ בתוך האהלי והכסף תחתיה". מהי 'אדרת שנער'? רב אמר
 טלית של צמר נקי, ושמואל אמר טלית צבועה.

ויציקום לפני ה' וכו': נאמר שם "וישלח יהושע מלאכים וירצו האהלה והנה טמונה
 באהלו והכסף תחתיה: ויקחום מתוך האהל ויבאום אל יהושע ואל כל בני ישראל
 ויצקום לפני ה'". ביאר רב נחמן יהושע שטח את השלל שלקח עכן לפני הקב"ה,
 ואמר לפניו - רבש"ע על אלו תיהרג רובה של סנהדרין?

הגמרא מבארת שדברים אלו כדעת רבי נחמיה. כי כתוב "ויכו מהם אנשי העי
 כשלושים ונששה איש". לדעת רבי יהודה שלשים וששה ממש. לדעת רבי נחמיה רק
 אדם אחד נהרג והוא יאיר בן מנשה ששקול כנגד רובה של סנהדרין שהם 36 מתוך
 71. הסיבה שרבי נחמיה מפרש כן כי כתוב שמתו כשלושים וששה איש'.

אמר רב נחמן אמר רב מאי דכתיב "תחנונים ידבר רש ועשיר יענה עזות?"
 תחנונים ידבר רש זה משה ועשיר יענה עזות זה יהושע: כשמשה רבינו ביקש
 רחמים על עם ישראל הוא דיבר בלשון רכה, ואילו יהושע דיבר בעזות. הגמרא
 מבררת היכן דיבר יהושע בעזות?

מאי טעמא אילימא משום דכתיב "ויציקום לפני ה'" וכו': הרי גם פנחס עשה כן כאשר הרג את זמרי והמדיינית והיתה מגיפה, הוא שטח אותם ודיבר לפני ה' בדומה לדברי יהושע הנ"ל.

ואלא מהכא למה העברת וכו': כאשר מתו כשלושים ושישה איש בעי אמר יהושע "ויאמר יהושע אָהָה ה' אלוקים לָמָה הָעֵבֶרְתָּ הָעֵבִיר אֶת הָעַם הַזֶּה אֶת הִירְדָן לְתַת אֶתְנֹו בְיַד הָאָמְרִי לְהֶאֱבִידֵנּוּ, וְלוֹ הוֹאֲלֵנוּ וְנִשָּׁב בְּעֵבֶר הִירְדָן". אך גם משה אמר בסגנון הזה במצרים "וַיִּשָּׁב מֹשֶׁה אֶל ה' וַיֹּאמֶר ה' לָמָה הִרְעַתָּה לְעַם הַזֶּה לָמָה זֶה שְׁלַחְתָּנִי".

אלא מהכא ולו הוואלנו ונשב בעבר הירדן: בדברי יהושע הנ"ל הוא אמר "ולו הוואלנו ונשב בעבר הירדן" כלומר הלוואי שלא היינו עוברים את הירדן. ומשמע הלוואי שלא היינו שומעים בקולך למה שצוית אותנו לעבור את הירדן...

ויאמר ה' אל יהושע וכו': ה' ענה ליהושע "ויאמר ה' אֵל יְהוֹשֻׁעַ קִם לְךָ לָמָה זֶה אָתָה נִפְלַע עַל פְּנֵיךָ : חָטָא יִשְׂרָאֵל וְגַם עָבְרוּ אֶת בְּרִיתִי אֲשֶׁר צִוִּיתִי אוֹתָם וְגַם לָקְחוּ מִן הַחֶרֶם וכו'" דרש ר' שילא שהקב"ה אמר ליהושע גם אתה גרמת להם להיענש כי לא קיימת את דברי. אני אמרתי לכם שתקימו את האבנים (שעליהם תכתבו את התורה) מיד כשתעברו את הירדן, ואילו אתה הקמת אותם רק בהר גריזים והר עיבל במרחק של 60 מיל.

בטר דנפק: לאחר שיצא רב שילא, רב העמיד מתורגמן ודרש אחרת מרב שילא. יהושע עשה כמו שצויה ה' בענין האבנים. אבל הוא גרם לישראל להענש בעי' בגלל שהוא לא היה צריך לעשות חרם על הרכוש של יריחו, והחרם גם להם להענש על המעילה של עכן. לומדים זאת ממה שאמר ה' ליהושע במלחמת העי "וְעִשִׂיתָ לְעִי וּלְמַלְכָּהּ כְּאֲשֶׁר עִשִׂיתָ לִירִיחוֹ וּלְמַלְכָּהּ רַק שְׁלָלָהּ וּבְהִמַּתָּהּ תִּבְזֹו לְכֶם" ואל תחרים את רכושה.

*

"ויהי בהיות יהושע ביריחו וכו': כשהושע צר על העיר יריחו לכובשה, בלילה נגלה אליו מלאך בדמות איש. ויהושע השתחוה לו.

שאלה: היכי עביד הכי? והאמר רבי יוחנן אסור לו לאדם שיתן שלום לחבירו בלילה חיישינן שמא שד הוא. תשובה: שאני התם דקאמר ליה "אני שר צבא ה' עתה באתי" וגו': המלאך הודיע לו שהוא מלאך ה'.

שאלה: ודילמא משקרי? אולי השד משקר? תשובה: **גמירי דלא מפקי שם שמים לבטלה:** שד לא מוציא שם ה' לבטלה.

אמר ליה אמש ביטלתם: המלאך אמר לו שהם עברו שני עבירות: א. לא הקריבו את תמיד של בין הערביים (בגלל שהארון יצא עמהם למלחמה והכהנים עסקו בנשיאתו, תוסי' מגילה), אמנם לקראת ערב הייתם צריכים לשוב למחנה ולהקריבו מפני שלילה אינו זמן מלחמה. ב. בנוסף, מכיון שהמשתכם לשהות במארכ בלילה ביטלם תורה, שהרי ביום לא יכולתם ללמוד והייתם צריכים לשוב למחנה וללמוד בלילה. ואמר לו המלאך שהוא בא להענישו על העבירה האחרונה של ביטול תורה כנרמז בדבריו 'עתה' (על העבירה של עכשיו) באתי'.

*

אמר ליה אביי לרב דימי האי קרא במערבא במאי מוקמיתו ליה: את הפסוק הבא (הנאמר במשלי) איך אתם מפרשים בארץ ישראל? "אל תצא לרב מהר פן מה תעשה באחריתה בהכלים אתך רעף: ריבך ריב את רעף וסוד אחר אל תגל". (= אל תצא מהר למריבה עם חברך, שמא לבסוף חברך יוכיח לך שהוא צודק ותתבייש. וכשאתה רב עם חברך אל תגלה סוד משפחתי עליו על אביו ואמו, ואל תבזה אותם).

בשעה שאמר לו הקב"ה ליחזקאל לך אמור להם לישראל "אָבִיךָ הָאֱמֹרִי וְאִמֶךָ חֲתִית": אברהם אבינו היה בנו של תרח. כוונת הדברים שמעשי התועבות של עם ישראל נראים כאילו הם בני האמורי והחיתי (רד"ק).

אמרה רוח פסקונית לפני הקב"ה: מלאך שמלמד סנגוריא.

ומי אית ליה רשותא כולי האי? האם יש רשות למלאך לדבר עד כדי כך? תשובה: אין, דא"ר יוסי ברבי חנינא שלש שמות יש לו וכו'.

פסקון - שפוסק דברים כלפי מעלה: ניתנה לו הרשות לומר דברים.

סיגרון - כיון שסוגר שוב אינו פותח: אם הוא לא הצליח ללמד זכות, אף מלאך אחר אינו יכול.

*

היערוך שועך לא בצר: חבריו של איוב אמרו לו "הַיְעָרְךָ שְׁוַעַף לֹא בְצָר" האם הקדמת להתפלל (= שוועה) לפני שהגיעה הצרה אליך? כי אז היית ניצל מהצרה הזו.

שאיילמלא הקדים אברהם תפלה לצרה בין בית אל ובין העי וכו': כשאברהם הגיע לארץ ישראל נאמר "וַיֵּט אֶהְלֵה בֵּית אֵל מִיַּם יְהוָה מִקְדָּם וַיִּבֶן שָׁם מִזְבֵּחַ לַה' וַיִּקְרָא בְּשֵׁם ה'". אברהם ראה בנבואה שבניו עתידים להיכשל שם בעי, והתפלל עליהם (רש"י לך לך). אם הוא לא היה עושה זאת לא היה נשאר מעם ישראל במלחמת העי כלום. (הגמרא אומרת 'רשעי ישראל' בלשון סגי נהור).

ריש לקיש אמר המאמץ עצמו בתפלה מלמטה אין לו צרים מלמעלה: אין לו מסטינים למעלה.

ר' יוחנן אמר לעולם יבקש אדם רחמים שיהו הכל מאמצין את כחו וכו': יבקש מהקב"ה שיסייעוהו מלאכי השרת לבקש רחמים ושלא יהיו לו מסטינים למעלה.

*

וכתיב "זבני זרח זמרי ואיתן והימן וכלכל וזרדע כולם חמשה": עכן היה בנו של זרח, והוא מכונה בפסוק בשם "זמרי". להלן הגמרא תביא מחלוקת האם שמו היה 'עכן' וכינויו 'זמרי' או להיפך.

שעשה מעשה זמרי: שבא על נערה המאורסה כדלעיל. ועוד שבגללו נענשו ישראל כמו שנענשו בגלל זמרי.

שעינן עונותיהן של ישראל: גילגל את העוונות של ישראל סביבם כמו נחש (= עכנא), והם נענשו במלחמה.

למדנו במשנה - אם אינו יודע להתוודות כו' רבי יהודה אומר כו' לנקות עצמן: רבי יהודה אומר שאם הנאשם יודע שהוא לא חטא יאמר נוסח מיוחד. רבן חולקים עליו כי אז גם החוטאים יאמרו כך כדי לנקות את השם שלהם ולהראות שהם כאילו לא חטאו.

שאלה: וינקו עצמן: ומה הבעיה? תשובה: כדי שלא להוציא לעז על בתי דינין ועל העדים: שכביכול הורגים סתם בני אדם.

וכששמעו חכמים בדבר אמרו להחזירו אי אפשר שכבר נגזרה גזירה: כבר נפסק הדין ואין כאן טעם הלכתי שמאפשר לסתור את העדות של העדים.

קושיא: פשיטא כל כמיניה? וכי הנאשם נאמן לומר שהעדים שהעידו עליו שקרנים ויהיה הקולר תלוי בצווארם? תירוץ: לא צריכא דקא הדרי בהו סהדי: מדובר שכששמעו העדים את דבריו הם חזרו בהם מהעדות.

קושיא: וכי הדרי בהו מאי הוי כיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד: ועדיין מה מועיל שהם רוצים לחזור בהם? הרי הם כבר לא יכולים!

תירוץ: לא צריכא דאע"ג דקא יהבי טעמא למילתייהו: מדובר שהם נתנו טעם מדוע הם חוזרים בהם. הם אמרו שבגלל שנאה מסויימת שהם שנאו אותו הם העלילו עליו שקר.

כי ההוא מעשה דבעיא מיכסא: המעשה מובא ברש"י -

מעשה במוכס אחד ישראל רשע אחד, שמת. ובו ביום מת אדם גדול בעיר. ובאו כל בני העיר ונתעסקו במיטתו, וקרובי אותו מוכס הוציאו גם את מיטת המוכס אחריו. וקפצו עליהם אויבים, והניחו (המלווים את) המטות וברחו. והיה שם תלמיד אחד שישב לו עם מיטת רבו. לאחר זמן חזרו גדולי העיר לקבור את החכם, ונתחלפה להם מיטתו בשל מוכס. והיה אותו תלמיד צועק (שהם התבלבלו בין המיטות) ולא הועיל. וקרובי המוכס קברו את החכם. ונצטער בה אותו תלמיד מאד, מה חטא גרם (לרבו) ליקבר זה בבזיון? ומה זכה אותו רשע ליקבר בכבוד גדול כזה?

נראה לו רבו בחלום ואמר לו אל תצטער, בא ואראך בכבודי בגן עדן בכבוד גדול, ובא ואראך אותו האיש בגיהנם וציר של פתח גיהנם סובב באזניו. אבל פעם אחת שמעתי בגנות תלמידי חכמים ולא מחיתי, ולכך נענשתי. וזה פעם אחת הכין סעודה לשר העיר ולא בא שר העיר, וחילקה לעניים, וזה היה שכרו. אמר אותו תלמיד עד מתי יהא אותו האיש נדון בדין קשה? אמר לו עד שימות שמעון בן שטח ויכנס תחתיו (תחת הרשע לגהנום). אמר לו למה? אמר לו מפני נשים מכשפניות ישראליות שיש באשקלון ואינו עושה בהן דין.

למחר סיפר אותו תלמיד דברים (של החלום) לשמעון בן שטח. מה עשה? כינס שמונים בחורים בעלי קומה, והיה אותו היום יום גשמים. ונתן כד גדולה ביד כל אחד ואחד, וקיפל טלית בתוכם (בתך הכדים). ואמר להן הזהרו בהן (במכשפות) שהן

שמונים. ובשעה שתכנסו יגביה איש אחת מהן מן הארץ ושוב אין מכשפות שולטות בכם (כל תלמיד יגביה מכשפה אחת מהקרקע וכך הכשפים לא יוכלו לשלוט עליכם), ואם לאו (אם לא תגביהו אותם מהקרקע) לא נוכל להם.

הלך לו שמעון בן שטח לטרקלין שלהם (של המכשפות), והניח הבחורים מבחוץ. אמרו לו מי אתה? אמר להן מכשף אני ולנסותכם בכשפים באתי. אמרו לו ומה כשפים בידיך? אמר להן יכולני להביא לכם שמונים בחורים עטופי טליתות נגובות (= יבשות) ואע"פ שהוא יום גשמים (היום). אמרו לו הנראה (בוא נראה). יצא לחוץ ורמז להם (לתלמידים), הוציאו הטליתות מן הכדים ונתעטפו בהן, ונכנסו, ואחז כל אחד את אחת מהן והגביה, ויכלו להם והוציאו, ותלאום כולם.

ונתקנאו קרוביהם בדבר (= כעסו הקרובים של המכשפות). ובאו שנים מהם, וכוונו דבריהם והעידו על בנו של שמעון בן שטח על דבר שיש בו חיוב מיתה. ונגמר דינו (של הבן). וכשהיה יוצא ליסקל אמר 'אם יש בי עוון זה לא תהא מיתתי כפרה לי, ואם אינו כן תהא מיתתי כפרה על כל עונותי וקולר תלוי בצואר עדים'. ושמעו אלו (העדים) וחזרו בהם, ונתנו טעם לדבריהם (שהעידו שקר) מחמת שנאת הנשים, ואעפ"כ לא נפטר (הבן מהסקילה).